

KAAP HOORN JOURNAAL

Stichting Nederlandse Kaap Hoorn-vaarders

website: www.kaaphoornvaarders.nl • e-mail: info@kaaphoornvaarders.nl

NR. 7
DECEMBER 2006
ISSN 1572-7769

Drie 'keien' bij elkaar: (v.l.n.r.) Humphrey Hazelhoff Roelfzema, kapitein P.G. van den Hoek en kapitein Chris Offringa.

Op bezoek bij onze oudste Kaap Hoorn-vaarder

Helaas ontbrak op onze jaarlijkse bijeenkomst één van onze meest prominente begunstigers, kapitein Van den Hoek. In het voorjaar bereikten ons berichten dat zijn gezondheid te wensen overliet en dat hij onze bijeenkomsten niet meer zou bijwonen. Een kleine delegatie, bestaande uit oud-voorzitter Chris Offringa, de voorzitter van de collectiecommissie Humphrey Hazelhoff Roelfzema en uw voorzitter, is daarop in juli bij hem op bezoek gegaan.

Kapitein Van den Hoek, inmiddels 91 jaar oud en geplaagd door licha-

melijke ongemakken, bleek nog bijzonder helder van geest. De fotoboeken van de reis met de Pamir kwamen voor de dag en hij vertelde boeiend over de ook voor hem unieke zeilreis. Aan boord van de 'Pamir' rondde hij in 1934 (!) Kaap Hoorn. Kapitein Van den Hoek zei dat hij jammer genoeg niet in staat zou zijn om de Kaap Hoorn Kei, die hij twee jaar in zijn bezit heeft gehad, te overhandigen aan een andere verdienstelijke begunstiger van onze Stichting. Hij was van mening dat de voorzitter van de collectiecommissie, Humphrey Hazelhoff Roelfzema, hier als eerste voor in aanmerking zou moeten komen. In overleg met kapitein Van den Hoek is besloten dat Chris Offringa tijdens de jaarbijeenkomst aan Humphrey de steen zal overhandigen.

Drs. Ronald J. de Jong, voorzitter

Penningen en een 'kei' op Jaarbijeenkomst 2006

Ongekend groot was de belangstelling voor de jaarlijkse bijeenkomst die op 5 november in Hoorn plaats vond. Ruim tweehonderd belangstellenden vulden de Othellozaal van de Hoornse schouwburg bijna helemaal, meer dan 140 mensen namen deel aan de traditionele afsluitende 'labskous'-maaltijd. En dat hadden we nog nooit

eerder meegemaakt! Zoals altijd werd de bijeenkomst gekenmerkt door een zeer geanimeerde sfeer waarin volop oude vriendschappen konden worden aangehaald.

Natuurlijk hadden we gehoopt dat de schippers van de Volvo Ocean Race naar Hoorn zouden komen om de Kaap Hoorn-trofee in ontvangst te nemen uit handen van de burgemeester van Hoorn. Dat mocht helaas niet zo zijn omdat ze allen 'buitengaats' en ieder geval ver tot zeer ver van Hoorn verbleven. Van de bemanning was alleen Simeon Tienpond in staat om naar Hoorn te komen om penning en certificaat in ontvangst te nemen.

Een emotioneel moment deed zich voor toen de vader van Hans Horrevoets, de tijdens de Volvo Ocean Race in mei van dit jaar helaas omgekomen zeezeiler, de postuum toegekende penning in ontvangst mocht nemen. De heer Horrevoets toonde zich zeer ver-

heugd over en dankbaar voor de waardering die daar uit sprak.

Als bemanningslid werd de penning ook uitgereikt aan Klaartje Zuiderbaan (Amer Sports Too' - schipper Lisa McDonald - ronding 28 februari 2002) en Eisso Kroonenburg (bark 'Europa' - schipper Klaas Gaastra - ronding 19 november 2002)

Veel indruk maakte de film over de Volvo Ocean Race, met als 'hoofdrolspelers' de beide ABN Amro-teams die in die spectaculaire race meer dan voortreffelijk gepresteerd hebben. De film werd ingeleid door de heer Heukensfeldt Jansen, directeur van het ABN Amro-team.

De inleiding werd gehouden door kapitein Busker, die -als vervolg op de lezing van kapitein Kars van vorig jaar- aan de hand van dia's vertelde over de berging van de 'Metula', de mammoettanker die in 1974 bij Vuurland op de rotsen liep. De aanwezigen kregen een uitstekende indruk van de vele, bijna onoplosbaar lijkende logistieke problemen waarmee de berging gepaard ging.

Tijdens de labskousmaaltijd werd de 'Kaap Hoorn Kei' overhandigd aan Humphrey Hazelhoff Roelfzema uit waardering voor zijn jarenlange belangeloze inzet voor de Stichting als voorzitter van de collectie- en documentatiecommissie én (tot dit jaar) als redacteur eindverantwoordelijk voor de jaarlijkse publicatie. Helaas was kapitein Van den Hoek als 'eigenaar' niet in staat de kei persoonlijk te overhandigen maar hij werd hierin voortreffelijk vervangen door Chris Offringa.

Ook langs deze weg wil het bestuur iedereen danken die op welke manier dan ook heeft bijgedragen aan het welslagen van de dag. Het geeft ons in ieder geval de inspiratie om op de ingeslagen weg door te gaan.

Een bijzondere grafsteen op Tristan da Cunha

DOOR JAC SPAANS

In maart en april 2006 maakte ik een zeilreis met de 3-mast bark "Europa" van Ushuaia naar het Antarctisch Schiereiland, vandaar verder naar South Georgia, Tristan da Cunha en Kaapstad, waar het schip ging dokken. Op 14 april kwamen we aan het begin van de avond aan op de rede van Tristan. Het was voor mij een weerzien na bijna een halve eeuw. Als 4e stuurman aan boord van de 'Tjinegara' van de KJCPJ bezocht ik de rede van Tristan op 19 oktober 1956 en 22 augustus 1957. Vanwege de slechte ankergrond (kelp) hield de gezagvoerder het schip gaande op de rede. Wij kregen toen niet de gelegenheid om op Tristan voet aan wal te zetten.

De Tristan Development Company uit Kaapstad had een concessie voor kreeftvangst rond de Tristan-eilanden. Het moederschip 'Frances Repetto' had daartoe een groot aantal dinghies aan boord die met een bemanningslid werden uitgezet voor de kreeftvangst (rocklobster). De vangst werd verwerkt, ingevroren en deels ingeblikt in een klein fabriekje op het eiland.

De eilanders roeiden met longboats vanaf het strand de dozen met kreeft naar de 'Tjinegara' op de rede waar de lading met eigen mensen in het vriesruim werd gestuwd. In Kaapstad werd een groot deel van de kreeft doorgevoerd naar Japan en de Verenigde Staten.

Gelukkig waren de weersomstandigheden op 15 april 2006 zodanig dat het verantwoord was om met de zodiacs vanaf de "Europa" aan wal te gaan op Tristan via het beschadigde havenje Calshot harbour, dat op 2 januari 1967 werd geopend. Vanwege het bezoek van de "Europa" waren de supermarkt en het museum geopend, ondanks dat het zaterdag was.

Op mijn wandeltocht door de settlement bezocht ik ook de kerkhofjes en trof daar een bijzondere grafsteen aan.

Captain Arthur Söderlund, for many years Master of the 4-masted barque "Lawhill", accidentally killed aboard his vessel "Frances Repetto" off the island of Tristan da Cunha in 1954.

De "Lawhill" werd in 1892 in Dundee gebouwd. De beroemde Finse zeilschipreder Gustav Erikson uit Mariehamn kocht de "Lawhill" op 24 oktober 1917. Zie www.bruzelius.info onder ships.

In september 1933 werd Arthur Söderlund gezagvoerder van de "Lawhill" en bleef dit tot november 1947. Gedurende de 2e wereldoorlog was de "Lawhill" geconfisceerd en opgelegd door de Zuid-Afrikaanse overheid. Na de oorlog voer de "Lawhill" nog enige jaren onder Captain Arthur Söderlund. In november 1947 werd hij vervangen door Captain M. Lindholm die nog een reis met het schip maakte. In 1948 werd het schip verkocht en opgelegd in een baai te Lourenço Marques (het tegenwoordige Maputo), waar het schip in 1959 werd gesloopt.

Hoewel ik verschillende malen in Lourenço Marques was tussen 1955 en 1959 heb ik het schip daar nooit gezien.

Zoals uit het grafschrift blijkt is Capt. Söderlund na 1947 als gezagvoerder gaan varen op de Frances Repetto, waar hij in 1954 een tragisch ongeluk kreeg.

In maart 1959 was ik 3e stuurman aan boord van de "Straat Mozambique" onder Kapitein Buis. Onderweg van Vitoria naar Kaapstad kregen we een SOS van het visserschip Frances Repetto (ik meen onder Capt. Scott) dat met motorschade in de roaring fourties lag te slingeren. We veranderden van koers en hebben de Repetto vastgemaakt en gesleept naar Kaapstad. Twee jaar later kreeg ik nog circa een maandloon aan bergingsgeld overgemaakt.

De bijzondere grafsteen van Capt. Söderlund bracht de herinnering bij mij boven van de sleepreis met de Frances Repetto. De foto toont de Repetto kort voor het vastmaken nadat het weer was opgeknapt.

Schenking: een 'fit'

HET IS REEDS ENKELE MAIEN GEBEURD DAT EEN DEEINEM ER AAN DE JAARBIJEENKOMST IETS MEEBRACHT VOOR DE VERZAMELING. DAT WAS OOK DITMAAL HET GEVAL. DE HEER VAN DEINUM OVERHANDIGDE DE WACHTLOPERS IN DE REGENTENKAMER EEN GROTE POKHOUTEN FIT. EEN 'FIT', OOK SPIITSHOORN GENOEMD, IS EEN KEGELVORMIGE PRIEM VOOR HET SPIITSEN VAN TROSSEN EN HOOFDTOUWEN. DAARDE COLLECTIE SCHIEMANSGEREEDSCHAP SIECHTSEXEMPLAREN VAN DE KLEINERE MARIPRIEM EN DE MARISPIJKER VOOR STAADRAADBEVATIE, IS DIT EEN WEIKOME AANVUILING. MAAREEN STUK 12-DUIM STROS, WAARDEZE FITBIJ ZOU PASSEN, HEEFTDE KAMER NIET, ZODATDE AANWINST, WAARVOOR WIJ DE HEER VAN DEINUM HARTELIJK DANKEN, HIEROP DE FOTO MAAR EVEN BIJ EEN 2DUIMS EIND WORDT GETOOND.

-hhr

Aanwinsten bibliotheek

19E EEUWSE KERN VERSTERKT

De Grote Zeilvaart over alle oceanen speelde zich voornamelijk af in de 19e eeuw. Onze bibliotheek heeft daar veel boeken over maar vrijwel allemaal achteraf geschreven. Boeken uit de zeiltijd zelf zijn zeldzaam en meestal kostbaar. Voor een oudheidkamer en voor hen die met bronnen werken zijn zij echter het meest waardevol. Het is daarom verheugend dat het 19e eeuwse element in ons boekenbezit is versterkt met negen delen van Swart en Tindal, Verhandelingen en Berigten betreffende het Zeewezen, zodat er nu een vrijwel complete rij van 1841 t/m 1869 staat. Slechts één deel, 1867, ontbreekt nog.

Voorts is binnengekomen Reize om Kaap Hoorn... in de jaren 1823 en 1824 met Z.M.korvet 'Lynx', door Ktz. Willinck, in twee delen met alle middagbesteken en veel kustsilhouetten, getekend door 1e officier

't Hooft. Het is een zeldzaam werk dat mede door een financiële bijdrage van het Prins Bernhard Cultuurfonds voor onze bibliotheek verworven kon worden.

Willincks expeditie was een voorzichtige verkenning van de politieke situatie en handelsmogelijkheden in het tegen Spanje opgestane Chili en Peru. Daartoe maakte Z.M. 'Lynx', bestemd voor de dienst in Oost-Indië, de uitreis niet om Kaap de Goede Hoop maar om Kaap Hoorn. Aan de westkust bleek Valparaiso stabiel in handen der 'independenten', maar bij aankomst in Callao, was die haven inmiddels heroverd door Spanjaarden en royalisten.

Hier constateerde Willinck voorts dat hij niet de enige Nederlandse bodem was op deze kust. Twee Antwerpse (toen dus Nederlandse) koopvaarders bleken daar eveneens actief. Hun namen en die van hun gezagvoerders zijn nu opgenomen in de reeds lange lijst van schepen die onder Nederlandse vlag Kaap Hoorn hebben gerond. De ronding door de 'Lynx' wordt thans in kaart gebracht, zoals dat inmiddels voor een tiental andere Nederlandse schepen is geschied.

Intussen hoopt de documentatiecommissie op nog meer 19e eeuwse materiaal.

-hhr

Uitreiking Kaap Hoornpenning

Bemanningsleden die de Kaap Hoornpenning hebben ontvangen.

V.l.n.r.: Simeon Tienpont (samen met Jan Berend Heukensfeld Jansen), Eisso Kroonenberg, Klaartje Zuiverbaan, de heer Horrevoets (r) met voorzitter Ronald de Jong

'Monstergolven' blijven gemoederen bezig houden

In onze Stichting is wijlen Wout van Geuns bekend geworden door zijn jarenlange onderzoek naar het fenomeen 'monstergolven'. Denk bv. aan zijn publicaties 'Over golven en Scheepsrampen' en 'De Reuzenbreker'. Werd het bestaan van 'monstergolven' vooral in wetenschappelijke kring jarenlang betwist, nu lijkt daar toch kentering in te komen. In het Kaap Hoorn Journaal 3 (december 2004) citeerden we al eens de resultaten van een Duits onderzoek, nu zijn het weer onderzoekers uit Zweden en Duitsland die zich met dit verschijnsel hebben bezig gehouden. En misschien horen we over enige tijd ook iets over het resultaat van een onderzoek naar een 'monstergolf', afgelopen november bij Schiermonnikoog.

Aan een artikel in NRC Handelsblad (september 2006) ontlenen we het volgende.

Onderzoekers van de universiteit van Umea in Zweden en van de Ruhr-universiteit in Bochum laten in Physical Review Letters (van 1 september) zien dat grote golven van twintig tot dertig meter hoogte relatief gemakkelijk kunnen ontstaan als op de oceaan twee 'golftreinen' uit verschillende richtingen met een hoek van minder dan zeventig graden op elkaar 'botsen'. Dit verklaart ook waarom monstergolven op sommige plekken op de oceanen vaak voorkomen.

Zeldzaam zijn monstergolven niet. Satellietmetingen van de Europese ruimtevaartorganisatie ESA wezen in 2001 uit dat ze niet eens in de tienduizend jaar voorkomen, zoals ooit op statistische gronden werd gedacht, maar enkele malen per week. Daarmee worden ze verantwoordelijk gehouden voor de verdwij-

ning van meer dan tweehonderd mammoettankers en grote containerschepen in de afgelopen twintig jaar.

Voor het ontstaan van monstergolven zijn in de loop van de jaren verschillende theorieën bedacht. Wanneer de oceaanstroom recht tegen de wind in beweegt, dan zou de door de wind opgezwepte golftrein zoveel tegenwerking ondervinden dat de afzonderlijke golven als het ware samengebald worden tot een reuzengolf. Maar dat verklaart niet de monstergolven die optreden in gebieden zonder noemenswaardige stroming.

Om die te verklaren grepen theoretici terug op 'non-lineair' gedrag, waarbij de golfsnelheid verband houdt met de hoogte van de golf. Kleinere, langzaam bewegende golven kunnen volgens die theorie worden ingehaald en 'opgeveegd' door een snellere en hogere golf, die zo alsmaar groter wordt.

Probleem met deze verklaring is dat de snelle en langzame golven in dezelfde richting moeten bewegen, terwijl veel ongelukken met schepen en grote golven juist optreden in gebieden waar golftreinen uit verschillende richtingen elkaar ontmoeten.

De Zweeds en Duitse fysici simuleren nu juist deze situatie op de computer. Ze hebben het probleem teruggebracht tot twee dimensies en gebruiken eerder dit jaar afgeleide formules voor het niet-lineaire gedrag van twee golftreinen. Volgens de simulaties kunnen daaruit reuzengolven ontstaan die drie keer sneller aangroeien dan in systemen met golftreinen in een enkele richting.

Uit de resultaten bleek bovendien dat het effect vooral optreedt als de hoek tussen de twee golftreinen kleiner is dan zeventig graden. De resultaten zouden zo op termijn kunnen helpen bij het aanduiden van gevaarlijke gebieden op zee. Al wijzen de auteurs zelf erop dat het vooralsnog zuiver en alleen om een theoretische beschrijving gaat.

(Margriet van de Heijden in NRC Handelsblad, september 2006)

Nieuws uit de Stichting

NIEUWE BEGUNSTIGERS

Tussen 1 mei 2006 en 1 december 2006 mochten wij de volgende 19 nieuwe begunstigers begroeten: M.Noot, Den Helder; R.A.M.Berman, Elburg; H.de Dreu, Kerk-Avezaath; J.T. Smit, Hoorn; E.Vos, St.Truiden; D.Bouma, Broek in Waterland; P.J.Deinum, Beek Ubbergen; J.van Harlingen, Hoorn; Ir.P.F.M.Roovers, Breukelen; R.Waiboer, Rutten; CdC. R.Perotti, Hoorn; mevr. L.F.Dobbinga, Wassenaar; H. van de Vliet, Heemstede; Brad en Todd Jarrell, USA; H.Morelisse, Vogelenzang; P.C. van Erve, Den Helder; C.F.M. Horvoets, Made en B.Stam, Haarlem.

Er waren 2 opzeggingen. Het aantal deelnemers bedraagt thans 462. Daarnaast onderhouden wij contact met 32 relaties.

Overleden

Door overlijden ontvielen ons de dames H.E.H. de Graad-Nordanus, Den Dolder en A.Leyenaar-van der Zee, Harlingen, alsmede de heren G.L. Iterson, Landsmeer; G.van der Heiden, Egmond aan Zee; J. Groenendijk, Huizen en Ir.E.Vossnack, Oppenhuizen.

Mogen zij rusten in vrede.

SOCIËTEITSBIJENKOMSTEN WACHTLOPERS

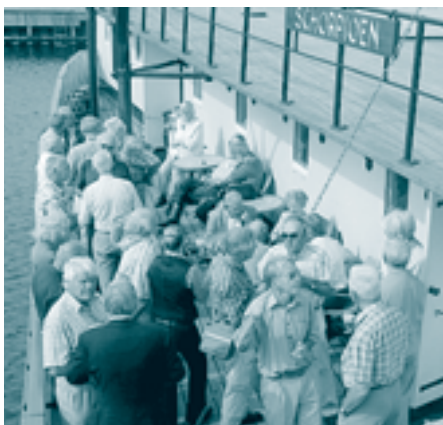
Op 8 november j.l. werd in de Regentenkamer de jaarlijkse evaluatie van het seizoen gehouden. Tot begin december zijn ruim 900 bezoekers ontvangen. De wachtlopers waren zeer positief over hun ervaringen. Enkele suggesties om de ontvangst, vooral voor buitenlandse bezoekers, te verbeteren zullen worden uitgewerkt.

Op de bijeenkomst werd vervolgens door Björn Ezerman een presentatie gehouden van de eerste soloreis rond de wereld met de 'Spray' van 1895 tot 1898, door Capt. Joshua Slocum.

Spreker gebruikte ter illustratie een wereldkaart met de gevaarlijke routes en aangelopen havens en hij had tevens een prachtig door hem gemaakt schaalmodel van de Spray meegenomen.

In 2007 zijn de data voor de sociëteitsbijeenkomsten 17 januari, 21 februari en 21 maart met de onderwerpen; digitalisering schepenregister Bouma-Pama, de ontdekking van Staten Eiland in 1643 door de 'Dolphijn van Hoorn' als thema 2007 en Michiel Adriaansz. de Ruyter. De sprekers zijn Jaap Geijteman, Humphrey Hazelhoff Roelfzema en Piet van Gameren.

EXCURSIE VAN WACHTLOPERS IN MARINEMUSEUM

Begunstigd door uitermate fraaie weersomstandigheden bezochten onze wachtlopers, samen met leden van het bestuur en de collectiecommissie, op 14 september het Marinemuseum in Den Helder. Het gezelschap werd ontvangen op de 'Schorpioen', het historische oorlogsschip uit 1867 dat een plaats heeft gevonden in de haven bij het museum (zie foto). De rondleidingen door het museum en

door de hoog en droog op het museumterrein liggende onderzeeër 'Tonijn' (zie foto) werden, gelet op de reacties, zeer op prijs gesteld. Dat gold ook voor het captain's dinner aan boord van de 'Schorpioen'.

Onze wachtlopers geven tijdens de openstelling van de kamers tijdens de zomermaanden aan geïnteresseerde bezoekers tekst en uitleg over onze collectie. Zij leveren daarmee een essentiële

bijdrage aan het goed functioneren van onze Stichting. Voor de prima organisatie verdient met name Piet van Gameren, marinefan van top tot teen, waardering.

FEBRUARI-LEZING

In de eerste helft van januari worden de uitnodigingen voor de 'Februari-lezing' verzonden. De lezing wordt gehouden op zaterdag 17 februari, echter niet in het Scheepvaartmuseum dat in verband met een ingrijpende verbouwing geruime tijd gesloten zal zijn. We hebben nu onderdak gevonden in een van de gebouwen van het naast het Scheepvaartmuseum liggende marine-etablissement.

'AICH-PLAQUETTE' VERPLAATST

De plaquette die in 1963 ter gelegenheid van het congres van de AICH in Hoorn aan de gemeente werd aangeboden heeft, na jaren te hebben gehangen in de Noorderkerk in Hoorn, een nieuwe en naar wij hopen definitieve bestemming gekregen in de Oosterkerk in Hoorn.

Het bestuur is blij met deze verplaatsing die in goed overleg met de gemeente tot stand is gekomen. Immers, de Oosterkerk is van oudsher de 'schipperskerk' en het is aannemelijk dat Schouten en Lemaire vóór het vertrek van hun reis in 1615 hier te kerke gingen.

Overigens is de gemeente van plan om het eigendom van de plaquette aan de Stichting over te dragen.

*Het bestuur van de Stichting
Nederlandse Kaap Hoorn-vaarders
wens u prettige feestdagen
en een voorspoedig
en vooral gezond 2007 toe.*

STICHTING NEDERLANDSE KAAP HOORN-VAARDERS

Bezoekadres

Achterom 17, Hoorn (*Oudheidkamer*), tel. 0229 215 964

De Oudheidkamer is geopend van 1 april t/m 30 september op woensdag van 11.00 tot 16.00 uur; van 1 juli t/m 31 augustus ook op zondag van 13.00 tot 16.00 uur. Daarnaast voor groepen alleen op afspraak.

Secretariaat

Postbus 1016, 1620 KA Hoorn

Bestuur:	R.J. de Jong (voorzitter)	tel. 072 5118590
	G. van der Meer (secretaris)	tel. 0229 245443
	Ph. Sollman (penningmeester)	tel. 0229 230028
	K. van Louvezijn (alg. zaken)	tel. 0229 246960

E-mail: info@kaaphoornvaarders.nl

Website: www.kaaphoornvaarders.nl

*Deze uitgave kwam
mede tot stand
dankzij de financiële
ondersteuning van
Zeeman Vastgoed*

Zeeman Vastgoed
ontwikkelen om te leven

